

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
TOPLUMSAL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MERKEZİ
ENGELLİ HAKLARI İZLEME KOMİTESİ
ENGELLİ HAKLARI İZLEME ÇALIŞTAYI RAPORU
05 ARALIK 2025

GİRİŞ

Yakın Doğu Üniversitesi Toplumsal Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Engelli Hakları İzleme Komitesi, Lefkoşa Türk Belediyesi işbirliği ile 5 Aralık 2025 Lefkoşa Dayanışma ve Eğitim Merkezi'nde Engelli Hakları İzleme Çalıştayı gerçekleştirildi. Lefkoşa Türk Belediyesi Engelli Birimi, Kıbrıs İşitme ve Konuşma Engelliler Vakfı, Kıbrıs Türk Engelliler Spor Federasyonu, Kıbrıs Türk Ortopedik Özürlüler Derneği yetkilileri ve konu uzmanlarının bir araya gelerek, Mevcut Durum ve Farkındalık kapsamında; Engelli haklarına ilişkin mevcut yasal düzenlemeleri, Toplumda engellilik konusundaki farkındalık düzeyi, Kamu hizmetlerinin erişilebilirliği konuları hakkında tartışılıp raporlandı.

Eğitim ve Erişim kapsamında; Engelli bireylerin eğitime erişiminde karşılaşılan sorunlar, Okullarda kapsayıcı eğitim uygulamalar, Eğitim kurumlarının fiziki ve dijital erişilebilirliği hakkındaki gözlemler ele alındı.

Sağlık ve Rehabilitasyon konusunda ise, Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde hangi engeller, Rehabilitasyon hizmetlerinin kapsayıcılığı, Acil sağlık hizmetlerinde engelli bireylere yönelik düzenlemeleri tartışıldı.

İstihdam ve Ekonomik Katılım da ayrı bir boyut olarak konu alınırken, Engelli bireylerin istihdamında en kritik yapısal engeller, İşverenlerin engelli istihdamı konusundaki farkındalığı ve motivasyonu, Engelli girişimciliğine yönelik destekler ayrı ayrı tartışılan konular arasında dikkat çekti.

Erişilebilirlik (Fiziki, Dijital ve Ulaşım) kapsamında ise Kamusal alanların fiziki erişilebilirliği, Dijital hizmetler engellilere uygunluğu, Ulaşım araçları ve durakların erişilebilirliğinde karşılaşılan sorunlar tartışılan konular arasında yer aldı.

Çocuk, Çoklu Ayrımcılık ve Kadın kapsamında; Engelli kadınların ve engelli çocuğu olan kadınların yaşadığı ayrımcılık türleri, Engelli çocukların korunma ve eğitime erişiminde ne tür sorunlarla mücadele ettiği, Birden fazla ayrımcılığa maruz kalma durumları nasıl değerlendirildiği de çarpıcı konular arasında bulunmaktadır.

Hak Temelli Yaklaşım ve İzleme kapsamında; Kamu ve yerel yönetimlerde hak temelli hizmet yaklaşımı, Engelli haklarını izleme mekanizmaları ve STK katılımı ele alındı. Çözüm Önerileri kapsamında ise Engelli haklarının korunması için öncelikli politika alanları, Erişilebilirliği artırmak için öneriler, Kamu-STK- özel sektör iş birliğini geliştirmek için gerekli adımlar, çalıştay sonunda uygulanabilir bir izleme planı önceliklendirildi.

ENGELLİ HAKLARI ÇALIŞTAYI – RAPOR

Birinci Boyutu: Mevcut ve Farkındalık Durumu

- Yerel yönetimlerin engelli hizmetleri kurumsal olarak sınırlıdır; birimlerin görev tanımları net değildir.
- Toplumsal farkındalık düşük olup hak temelli yaklaşım yaygın değildir.
- Belediye binaları ve dijital hizmetlerde erişilebilirlik eksiklikleri bulunmaktadır.
- Farkındalık kampanyaları sürdürülebilir bir stratejiye bağlı değildir.

İkinci Boyutu: Eğitim ve Erişim Durumu

- Belediyeye bağlı eğitim merkezlerinde kapsayıcı uygulamalar sınırlıdır.
- Fiziki ve dijital erişilebilirlik iyileştirme gerektirir.
- Engelli çocuklara yönelik destek mekanizmaları yetersizdir.
- Eğitimci ve personel için kapsayıcılık eğitimleri eksiktir.

Üçüncü Boyutu: Sağlık ve Rehabilitasyon

- Sağlık hizmetlerine erişimde ulaşım ve bilgilendirme sorunları yaşanmaktadır.
- Rehabilitasyon hizmetleri belediye düzeyinde sistematik değildir.
- Evde bakım ve destek programları sınırlı kapasitededir.

- Yönlendirme mekanizmaları güçlendirilmeye ihtiyaç duyar.

Dördüncü Boyutu: İstihdam ve Ekonomik Katılım

- Belediyelerde engelli istihdam oranı düşüktür.
- Engelli bireyler için uygun çalışma ortamı tasarımları eksiktir.
- Engelli girişimciler için yerel destek mekanizmaları sınırlıdır.
- Yerel işletmelerde engelli istihdamı farkındalığı düşüktür.

Beşinci Boyutu: Erişilebilirlik (Fiziki, Dijital ve Ulaşım)

- Kaldırım, rampa, taktıl yüzey gibi fiziksel erişilebilirlik standartları eksiktir.
- Dijital platformların ekran okuyucu uyumu yeterli değildir.
- Toplu taşıma araçları ve duraklar erişilebilir değildir.
- Belediye tesislerinde tam erişilebilirlik sağlanmamıştır.

Altıncı Boyutu: Çocuk, Çoklu Ayrımcılık ve Kadın

- Engelli kadınlar çifte ayrımcılığa maruz kalmaktadır.
- Engelli çocukların sosyal yaşam ve eğitim erişimi kısıtlıdır.
- Çoklu ayrımcılığa maruz kalan gruplar için yerel politikalar yetersizdir.
- Şiddet ve istismar bildirim mekanizmaları erişilebilir değildir.

Yedinci Boyutu: İzleme ve Hak Temelli Yaklaşım

- Hizmet tasarımında hak temelli yaklaşım tam olarak yerleşmemiştir.
- Belediyelerde erişilebilirlik için düzenli izleme mekanizması yoktur.
- STK katılımı sistematik değildir.
- Geri bildirim mekanizmaları engellilere uygun tasarlanmamıştır.

ENGELLİ HAKLARI – YEREL YÖNETİMLER YOL HARİTASI

1. KURUMSAL YAPI ve KOORDİNASYONU

- Engelli Hizmetleri Koordinasyon Birimi güçlendirme

- Her dairede Engelli Hakları Sorumlu Kişinin atanması
- Yerel Engelli Hakları Danışma Kurulu oluşturulması

2. MEVCUT DURUM ANALİZİ

- Fiziksel erişilebilirlik envanteri
- Dijital erişilebilirlik değerlendirmesi
- Toplumsal farkındalık ve hizmet kullanımı analizi

3. EĞİTİM ve KAPASİTE GELİŞTİRME

- Belediye personeli için kapsayıcı hizmet eğitimleri
- İşaret dili eğitimi
- Kapsayıcı çocuk ve gençlik merkezleri programı

4. PLANLAMA ve POLİTİKA GELİŞTİRME

- Erişilebilirlik Eylem Planı
- Engelli Dostu Şehir Stratejisi
- Kadın, çocuk ve çoklu ayrımcılık politika seti

5. UYGULAMA AŞAMASI

- Fiziksel erişilebilirlik iyileştirmeleri
- Dijital platformların erişilebilirlik revizyonu
- Engelli istihdamı ve girişimcilik destekleri
- Evde bakım ve rehabilitasyon yönlendirme sistemi

6. TOPLUMSAL FARKINDALIK PROGRAMLARI

- Engelli Hakları Haftası etkinlikleri
- Okullarla iş birliği programları
- Engelsiz spor ve kültür etkinlikleri

7. İZLEME ve DEĞERLENDİRME

- İzleme göstergelerinin takibi